

VALÓS HALÁL

A test nem templom

PERNECKER DÁVID

A RICHARD MORGAN *VALÓS HALÁL* CÍMŰ SIKERKÖNYVÉBŐL KÉSZÜLT NETFLIX-SOROZAT
CYBERPUNKKAL VEGYES NEO-NOIR TÖRTÉNET.

Takeshi Kovacs, a cyberpunk irodalom legvagányabb nevű zsoldos-kommandósa, egy japán-szláv úrhódító kontingens által kolonizált bolygó szülötteként sok mindent megélt már. Több is ez a soknál, ugyanis Kovacs több évszázados tapasztalattal bír a gyilkolás, a vallatás – és annak elviselése –, a korrupció, a nyomozás jövőbeli diszciplínáinak szakterületein belül. Kovacs tehát, akármilyen szögéből is nézzük, nem mai gyerek. Pár száz év múlva ugyanis az emberi kor, az életévek fogalma mellékessé válik, az emberek addig élnek, ameddig a távoli dekádok forradalmi technikai eljárásának köszönhetően megmentett-lementett, majd pedig a 24. század plebsze számára megfizethetetlen új, vagy épp olcsó, használt porhüvelybe átültetett tudatuk épségben van. Csak akkor hal meg valaki, ha a koponyájába faragott tudat-tok megsemmisül. Kovacs tudatát 2384-ben rehabilitálják párszáz évnyi börtönlét után. Korábbi, sokat futott és haláláig jól szolgált teste helyett megkapja egy láncdohányos volt nyomozó húsgúnyáját, csak épp azt nem tudja, hogy miért.

A Richard Morgan népszerű regénysorozatának (*Valós halál*, 2002, *Törött angyalok*, 2003, *Dühöngő fúriák*, 2005) Philip K. Dick-díjas első kötete nyomán készült Netflix-sorozat információzuhatagtól jócskán leterhelt első epizódjából kiderül, hogy Kovacsot (Joel Kinnaman) egy nevétségesen gazdag férfi (James Purefoy) bizza meg azzal,

hogy kiderítse, hogy a sok száz éves Matuzsálem (így hívják azt a pár embert, akik megengedhetik maguknak, hogy lementsék tudatukat és azt egy új nulla kilométeres klóntestbe átültesék) miért lett öngyilkos. A Matuzsálem nem emlékszik az esetre, mert az épp az esedékes tudatmentés előtt történt. Az új testétől és az új közegétől kótyagos önpusztító, komor, cinikus bérenc neki áll felgöngyölíteni a már első pillantásra is gyanúsán büzlő ügyet, melynek során szembe kell néznie a szép új világ embere által kreált morális, szociális és technológiai-technokráciai mocsadék megannyi formájával.

A sci-fi irodalom keretein belül tipikusnak nevezhető, egyetlen ötletre épülő alapmű szuggesztív atmoszférája közel sem eredetiségében rejlik, hiszen Morgan a megannyi klasszikus és több kevésbé örökbecsű tudományos-fantasztikus regényre oly jellemző felvetések – mivé válna az ember és világunk egy olyan forradalmi technikai eljárás hatására, ami felforgatja az egzisztenciánkról alkotott képünket? – újrahasznosításán kívül nem tesz túl sok mindent. Amit viszont tesz, az kiforratlanságában és kölyökképző csapongásában is becsülendő. Az eldobható test és az örökéletű tudat ambivalens kettőstémájának kifejtése során Lemet, Asimovot és Clarke-ot idézően agyonfilozofálhatta volna magát, de története megengedne akár egy Philip K. Dickre hajazó, vég nélkül lebegő, pszichedelikus-szürrealis, skizoid-paranoid

bad trip-víziót is. Noha természetesen Morgan a fenti két megközelítésmódból sokat kölcsönöz, könyvének újszerűsége mégis a nyomozás hangsúlyosságában rejlik. A *Valós halál* egy hard boiled krimi-thrillerekből nagyban merítő neo-noir sci-fi, Hammett, Chandler, Ellroy, és Jim Thompson nyomán.

A sorozat készítői ezt jól érzik, a *Valós halál*ban Kovacs tekintetén keresztül bámulunk bele a *Szárnyas fejedelmű* és a sorolhatatlanul terebélyes japán cyberpunk-rajzfilmvilág művei után mára unalomig ismert, de még így is bámulatos neonszínekkel, emeletes fényreklámokkal, gigaépületek előtt elszálló rendőrautókkal, multikulti tömegektől zsúfolt utcákkal, csiricsaré ruhamaradványokban pucstó kurvák, ramenzabáló rosszarcokkal, megállíthatatlanul zuhogó esőben ázó nyomorultakkal és drogosokkal teli világba, mely jelen esetben olyan noir-alapelemek tárháza, mint a cyberpunkból is kipurgálhatatlan kökemény és erőszakos gazdag-szegény társadalmi ellentét, a realitásérzéküket elvesztett mohó pénzemberek és a vagyonukra pályázó rokonaik sunyi machinációi, a kellemesen túlbonyolított, véletlenek által is mozgatót és a józan logikától bájosan eltávolodó zsarolások, félrevezetések, gyilkosságok szövevénye.

A *Valós halál* a tudat átmentésének regényeredetijében is némileg kihasználatlanul hagyott motívumát alárendeli a fiktív technológiai vívmány nyomában elburjánzó erkölcsi fertőnek, a kibernetikai és kvázi-tudományos okfejtések helyett arra próbál koncentrálni kisebb-nagyobb sikerrel, hogy a tudat-tokok megjelenésével az ember nem előre, hanem visszalép, hogy az önmagában progresszív és lételméleti fordulópontot jelentő eszköz nem fel, hanem kihasználja. Nincs is ezzel nagy baj, hiszen kár lett volna arról elmélkedni, hogy vajon lehet-e énként kezelni egy új testbe letöltött tudatot, és hogy ez a folyamat egyáltalán kivitelezhető-e az anyatestek bio-, és elektrokémiai reakcióinak hiányában (a válasz: nem). A tévésorozat azonban rendre elveszti a fókuszot az embert emberalattivá redukáló tudat-átmentés témájáról (és arról, hogy a test csak egy termék, nem pedig a lélek temploma) és inkább egyszerű dramaturgiai mozzanatúgóként használja, fordulatokat és cselekménybeli meglepetéseket kierőszakolva, melyek

jelentős része szerencsére működőképes és szórakoztató. Pedig a *Valós halál* legérdekesebb részei azok, amikor nem tudjuk, hogy ki van kinek a testében, amikor ezen gondolkodunk egy járólóktól tömött utcaképet nézve (ezekből a képekből egyébként sajnálatosan kevés akad), és persze nem szabad megfeledkezni a kopasz, tetovált hústoronyról sem, akiben egy kedves spanyol nagyi él, aki csak ezt az emberruhát engedhette meg magának. A tízrészes *Valós halál* így széttartóvá válik, mely Morgan művét tekintve nem meglepő, hiszen a regény hangulatát-hangnemét, stílusát, ritmusát, és karakterkezelését tekintve sem nevezhető egységesnek. Csapongása és semmiből érkező éles drámai váltásai mintha improvizatív szerzői döntések eredményei lennének, ez a bájosan zabolázatlan ponyva-szerűség pedig a sorozatban is tetten érhető. Ugyanakkor nem valószínű, hogy ez valamiféle tudatos stílusadaptáció eredménye, hiszen a képernyőn látható *Valós halál* cselekménye és karakterei is eltérnek az eredeti műben meg-

ismertektől. Érthető ez, hiszen Morgan regényében nem volt több egy kétórás filmnél, sorozatként azonban fel kellett hígítani és el kellett nyújtani. A Netflix *Valós halála* kevésbé sötét és szikár, Kovacs pedig jóval kedvelhetőbb karakter lett (Kinnaman ugyan nem erőlteti meg magát, de ettől még jó nézni), még annak ellenére is, hogy jóval több érzés és érzelem lapul benne – elbírt volna a sorozat a kötelező szerelmi szál hiányát – ahhoz képest, hogy épp az ellenkezőjéről ismert. A cselekményvezetés következtelenségének szembeütő jele Kovacs narrációjának esetlegessége is: alig hallani, és amikor igen, akkor is csak azt magyarázza meg, amire a sorozat írói nem voltak képesek. Nem jobb a helyzet akkor sem, amikor a szereplők szövegelnek, ugyanis ellentétben a látvány, a díszletek, a jelmezek kidolgozottságával, a monológok és a párbeszédtek többsége suta, a szép mondatok ellenére is üres. Ez kifejezetten nagy probléma egy olyan önmagát vérbő noirként elgondoló sorozat esetében, melynek minden tiszteletre méltó vizuális,

narratív és hangulatépítő aspektusa árasztja magából a film noir lámpafényben szálló sűrű cigifüstjének szagát, az érzést, hogy semmi és senki sem az, aminek látszik, és az ép ésszel felfoghatatlan hübrisz útvesztőiben elvesző kisemberek tehetetlenségét. Jobb nézni a *Valós halált*, mint hallgatni, és persze nem csak a noir-látvány, hanem a hard boiled krimiket és thrillereket idéző ízlésesen stilizált erőszak miatt is. Tény, hogy a sorozat dúskál a már-már túl brutális jelenetekben, de a különböző kreatív halálnemek, kínzások, és az indokolatlanságukban is megunhatatlan lassított mézszárlások látványa csak aláhúzza a *Valós halál* artikulálatlanul, immel-ámmal elmotyogott legfontosabb gondolatát: az örökéletűvé vált ember örök életen át tud állatként viselkedni.

„Felfoghatatlan hübrisz útvesztőiben elvesző kisemberek” (Joel Kinnaman)

VALÓS HALÁL (Altered Carbon) – amerikai tévésorozat, 2018. Kreátor: **Laeta Kalogridis**. Rendező: **Uta Briesewitz, Alex Graves, Peter Hoar, Nick Hurran**. Kép: **Martin Ahlgren, Neville Kidd**. Zene: **Jeff Russo**. Szereplők: **Joel Kinnaman** (Takeshi Kovacs), **James Purefoy** (Laurens Bancroft), **Martha Higerada** (Kristin Ortega), **Chris Conner** (Poe). Gyártó: **Netflix**. 10x60 perc.

